

Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

ISSN 2616-5597 (Print)

DOI 10.37915/pa.vi58

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 58

ХЕРСОН

2025

УДК 37.013

Збірник наукових праць «Педагогічний альманах» включено до Переліку наукових фахових видань України, категорія «Б» (наказ МОН України № 1188 від 24.09.2020 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (протокол №7 від 19.12.2024 р.).

Збірник включено до:

Google Scholar, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Василь	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, головний редактор (Україна)
Ніна	СЛЮСАРЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, заступник головного редактора (Україна)
Ірина	ЖОРОВА	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Анатолій	ЗУБКО	кандидат педагогічних наук, професор (Україна)
Ореста	КАРПЕНКО	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Анна	КЛІМ-КЛІМАШЕВСЬКА	доктор педагогічних наук, професор (Польща)
Олена	КОХАНОВСЬКА	доктор педагогічних наук, доцент, відповідальний секретар (Україна)
Юлія	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, доцент (Україна)
Ірина	КУЗЬМА	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Борис	МАКСИМЧУК	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Ярослава	ОСПАНОВА	кандидат педагогічних наук, професор (Казахстан)
Вікторія	СТИНСЬКА	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Олександра	ЯНКОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор (Україна)

РЕЦЕНЗЕНТИ: Ірина КОЗЛОВСЬКА – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник (Україна);

Тетяна ПІАЧІНДА – доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2025. Випуск 58. 213 с.

ISSN 2616-5597 (Друкована версія)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти модернізації сучасної освітньої галузі. Упровадження репрезентованих на сторінках збірника наукових праць матеріалів сприятиме вирішенню різноманітних проблем сучасної школи.

Для науковців і педагогів-практиків закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей, за порушення авторських прав будь-яких юридичних і фізичних осіб, а також за використання даних, що не підлягають публікації у відкритому друці. Думки авторів можуть не збігатися з думкою редакції. Передрук матеріалів допускається тільки з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів, опублікованих у «Педагогічному альманасі», посилання на збірник наукових праць обов'язкове.

ЗМІСТ

Розділ 1. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	7
<i>Болотникова Т. Г.</i> Система позашкільної освіти України: фізкультурно-спортивний напрям	8
<i>Кармаз М. В.</i> Трансформація освітнього потенціалу музеїв засобами цифровізації і моделювання	17
<i>Кондратець І. В.</i> Педагогічний супровід дитячого слововідкриття в умовах тотального білінгвізму українського суспільства	29
<i>Пуїо О. І., Шнак М. М., Чайковська Г. Б.</i> Вплив сенсорно збагаченого предметно-ігрового середовища на формування особистості дошкільника	35
Розділ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	43
<i>Кохановська О. В., Слюсаренко Н. В.</i> Цифровий добробут педагогів: виклики та перспективи в умовах дистанційного навчання	44
<i>Стинська В. В.</i> Методологія наукового дослідження в галузі знань «А Освіта»: ключові орієнтири	50
<i>Богатирьова Т. М., Стрілець Л. А.</i> Медіація в контексті навчання та вивчення іноземної мови: діалог культур	61
<i>Жулінська Г. М.</i> Ключові компоненти соціально-емоційного навчання: сучасні інтерпретації у світовій педагогіці	70
<i>Заплатинський В. М.</i> Навчання з питань воєнних небезпек у базовій середній освіті	80
<i>Шевчик Л. О., Боднар О. С., Шевчик Б. В.</i> Окреслення базових системотвірних та інтегровальних процесів освіти для сталого розвитку	92
Розділ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	100
<i>Іванченко Є. А., Романовський М. В.</i> Використання бойового досвіду підрозділів сил безпілотних систем у процесі модернізації підготовки офіцерів Збройних Сил України	101
<i>Маслій О. М., Попович Л. І.</i> Способи протидії впливу когнітивних викривлень на мислення в навчанні майбутніх офіцерів	107
<i>Георгієв В. М., Кольца А. Є.</i> Особливості формування майбутніх офіцерів із кадрового та організаційного менеджменту у професійній підготовці	114
<i>Касаткін О. С.</i> Понятійно-категорійний апарат дослідження генези шкільної літературної освіти в Україні	123
<i>Коваленко О. М., Кан О. Ю.</i> Використання англійської термінології у дослідженнях безпілотних повітряних суден	133
<i>Літкінова О. І.</i> Завдання на основі оІр для розвитку критичного мислення у студентів – морських інженерів	143
<i>Одайник С. Ф.</i> Мотиваційні чинники формування потреби педагогічних працівників у професійному розвитку в системі післядипломної освіти	151
<i>Швед Г. В.</i> Професійний розвиток педагогічних працівників закладів дошкільної освіти України в умовах війни	158
Розділ 4. ТЕОРІЯ ЗМІСТУ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ	164
<i>Демченко В. М.</i> Мовна підготовка публічних управлінців: концептуальні виміри	165
<i>Завулічна І. І.</i> Добродійність у сфері освіти США: проблеми і перспективи	171
Розділ 5. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	177
<i>Копилова С. В., Кадецька І. М.</i> Медіалізація соціуму як чинник соціалізації учнівської молоді: нові можливості й небезпеки	178
Розділ 6. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ	188
<i>Кохановська О. В.</i> Розвиток інноваційних технологій викладання у фармацевтичній освіті України в умовах глобальних цифрових трансформацій (перша чверть ХХІ століття) ...	189
<i>Плацинда Т. С.</i> Нормативно-правове підґрунтя фізкультурної освіти підлітків (кінець 30-х – початок 40-х рр. ХХ ст.)	196
<i>Тернопільська В. І.</i> Технології навчання фармацевтичної освіти в закладах вищої освіти України (кінець ХХ ст. – перша чверть ХХІ ст.)	204
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	212

УДК 373.2.016:81-028.31

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi58.617>

Кондратець І. В.^{*},
orcid.org/0000-0001-7816-0766

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДИТЯЧОГО СЛОВОВІДКРИТТЯ В УМОВАХ ТОТАЛЬНОГО БІЛІНГВІЗМУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Статтю присвячено висвітленню теоретичних і практичних аспектів педагогічної проблеми слововідкриття в дітей дошкільного віку в умовах хронічного й тотального білінгвізму українського суспільства. Здійснено обґрунтування актуальності питання активізації дитячого словника та уточнено значущу роль українського мовлення в умовах відродження нації й посилення ідентифікації кожним громадянином / громадянкою на тлі загарбницької війни і знищення національних маркерів. Уточнено сутність дефініцій «український білінгвізм», «дитячий словник», «дитяче слововідкриття», «педагогічний супровід».

Представлено теоретичний аналіз науково-методичних джерел стосовно завдань і професійних засобів активізації словника в дітей різних вікових категорій. Окреслено методи та прийоми, які сприятимуть збагаченню лексики дітей, культивуванню й стимулюванню слововідкриття та схарактеризовано педагогічні умови, за яких означені методи та прийоми реалізуються в ефективний спосіб. Розглянуто особливості здійснення педагогічного супроводу дитячого слововідкриття, а саме зацікавленість, відповідальність і високий рівень національної свідомості та мовленнєвої культури самих педагогів; формування уявлень, професійних умінь і навичок; забезпечення психосоціального благополуччя в дітей дошкільного віку, що є пріоритетом для закладів дошкільної освіти під час війни.

Зазначено перспективи педагогічного супроводу дитячого слововідкриття: активне використання вихователями інноваційних технологій у площині ігрової, мовленнєвої, літературної, мистецько-творчої діяльності; забезпечення системності й наступності в застосуванні відповідних методів і прийомів; здійснення педагогічної саморефлексії та рефлексії з усіма учасниками освітнього процесу щодо процесу й результатів посилення уваги на активізацію дитячого словника.

Ключові слова: педагогічний супровід, слововідкриття, діти дошкільного віку, активізація словника, білінгвізм, національна ідея, методи і прийоми, інноваційні технології.

Постановлення проблеми. В умовах визвольної війни та на тлі відродження нації українське суспільство вимушене вкотре доводити собі й світові своє право на існування й наявність національних маркерів – мови, культури, історії, традицій. Безумовно, найголовнішою ознакою, що ідентифікує приналежність до української нації, є мова. Вкотре і вкотре питання мови стає актуальним, й більше – екзистенційним і значущим, позаяк пов'язане з майбутнім української держави та формуванням ціннісних орієнтирів і націоцентричної ідеї в сьогоденних малюків – громадян свободної країни. Проблема українського білінгвізму, що є наразі серйозною перешкодою на шляху до вироблення суголосної позиції представників різних сфер, територій і етнічних верств населення, ще ніколи не була такою загрозливою й небезпечною.

Білінгвізм (лат. *bis* «двічі» та лат. *lingua* «мова») – це «двомовність, уживання двох мов у межах певної соціальної спільності, передусім держави» [7, с. 75]. Феномен і водночас драма українського білінгвізму полягає навіть не в тому, що впродовж трьохсот років здійснювалось тотальне зросійщення і знищення всього українського, а в тому, що вже будучи незалежним, українське суспільство не було аж надто мотивованим відкривати для себе скарби української мови та літературної скарбниці. Сподівання на те, що війна стане

^{*}© Кондратець І. В.

потужним каталізатором у зміні ставлення до державної мови і спонукає більшість російськомовних громадян відмовитися від комфортного переконання «какая разница», на жаль, не виправдались. Тож освітяни, зокрема педагоги закладів дошкільної освіти, мають знову й знову терпляче й наполегливо відчиняти для дітей мовленнєві двері, за якими – українські літературні тексти, українська історія й українська культура – усе те, чим підживлюється мова й чим сама надихає.

Аналіз досліджень. Проблемі формування дитячого словника присвячено численні наукові розвідки та методичні посібники. Кожен дослідник у царині дошкільця, який розкривав питання розвитку мовлення в дітей дошкільного віку, меншою чи більшою мірою торкався теми активізації лексичного запасу. Це зокрема А. Богущ, К. Крутий, Н. Гавриш, Л. Калмикова та інші вчені.

Державний стандарт дошкільної освіти (нова редакція 2021 р.) так окреслює завдання, пов'язані з активізацією дитячого словника (освітній напрям «Мовлення дитини», мовленнєва компетентність):

- *Емоційно-ціннісне ставлення:* дитина виявляє любов до рідної мови, повагу до державної мови, мов представників національних меншин України, мов міжнародного спілкування. Незалежно від національної належності дитина, як громадянин України, виявляє інтерес та позитивне ставлення до української мови як державної, прагнення до вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими українською мовою (до речі, повага до мови меншин, на жаль, залишила далеко позаду любов до рідної мови й бажання нею володіти досконало та спілкуватися з іншими. – І.К.)

- *Сформованість знань:* дитина розуміє, що в Україні мова є державною. Має збалансований запас слів із різних освітніх напрямків, що дає змогу добирати найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення.

- *Навички:* дитина ефективно спілкується рідною мовою, свідомо намагається говорити виразно і правильно [3, с. 18].

Зауважимо, що педагогам нічого не потрібно додатково вигадувати – визначено конкретні результати, які має отримати кожен випускник закладу дошкільної освіти. Одне з двох: або розвиток мовлення знову не є пріоритетним напрямком у дошкільній освіті (фокус уваги – на читання, письмо, математику), або педагоги, особливо з великих міст, не розуміють до кінця хибність своїх переконань («головне, аби людина була добра», «дитина піде до школи, там навчатимуть говорити» тощо) та небезпечність ухиляння від так званого «мовного» питання (мовляв, «то політичне»).

Н. Гавриш, коментуючи нові проблеми, які стоять перед вихователями в контексті комплексного підходу до розвитку мовлення, зауважує: «на перший план має виступити комунікативно-мовленнєвий досвід дитини, активна практика самостійного і свідомого розв'язання ситуативних мовленнєвих завдань, а не лише наслідування зразка і відпрацювання окремих умінь» [2, с. 3].

Авторський колектив освітньої програми розвитку «Дитина-2020» у переліку освітніх завдань до розділу «Комунікативний розвиток особистості» в кожній віковій групі дітей акцентує увагу на сприянні збагаченню, якісному засвоєнню та активізації словника різними частинами мови, прислів'ями, образними виразами, приказками, антонімами, омонімами, епітетами; розумінню значення і смислових відтінків слів; оволодінню узагальненнями, багатозначними словами [4].

Ми погоджуємося з позицією І. Паласевич у тому, що «розвиток словника старших дошкільників відображає позитивну динаміку кількісних і якісних змін у їхньому мовленні, зокрема поглиблене розуміння семантики і структури слів та словосполучень», а ефективність лексичного розвитку дітей означеного віку «забезпечується реалізацією таких педагогічних умов, як формування позитивної мотивації під час «занурення» дітей у розвивальне мовленнєве середовище; комплексне збагачення лексики дітей у різних видах мовленнєвої діяльності (навчально-мовленнєвої, художньо-мовленнєвої тощо),

а також співпраця закладів дошкільної освіти з родинами вихованців» [9, с. 131]. Зазначимо лише, що деякі педагоги замислюються над створенням відповідних умов для покращення дитячого мовлення й активною взаємодією з батьками вихованців лише в період «перед школою». Гадаємо, що якісним і глибоким процес мовленнєвого збагачення дитячої лексики був би, якби він розпочинався вже з раннього віку дітей (на рівні «пасивного» словника дорослих).

У контексті парадигми «від дорослого – до дитини» актуальною залишається праця Б. Антоненка-Давидовича «Як ми говоримо». De facto кожен дорослий, причетний до мовленнєвого розвитку дитини, має засвоїти основні посили й сенси цієї книги: «...мова – це щось далеко більше за механічний зв'язок між людьми, це – відбиток свідомості людини, це прояв її. З того, як говорить певна людина, можна уявити собі загальний розвиток цієї людини, її освіту й культурний рівень. Що культурнішою є людина, то розвиненішою є її мова, багатшою на лексичний запас, розмаїтішою на епітети, метафори, влучні порівняння, барвистішою на вживанням прислів'їв, приказок і приповідок. У природі не буває людей, що визначились би високим інтелектом і водночас примітивною, як у первісного дикуна, мовою. І разом із тим, як часто подибуємо людей, байдужих і неохайних до своєї мови й до мови свого народу взагалі!» [1, с. 13].

Науковці й практики визначають різні засоби формування й збагачення словника в дітей різних вікових категорій. Так, Н. Гавриш пропонує такі форми взаємодії з дітьми: полілоги, вправи, розповідання в командах, інтерв'ювання та ін. На думку науковиці, покращенню дитячого мовлення сприятимуть методичні прийоми (мовленнєвий зразок, запитання, пояснення, вказівка, оцінювання дитячого мовлення), а також використання літературних творів як «одного з могутніх способів особистісного розвитку дитини», коректурних таблиць, інтелектуальних карт, плакатів і сюжетних картин, структурно-синтаксичних схем, які складаються «зі стимулювальних слів (що пропонує дорослий) та слів-реакцій (промовляють діти)» [2, с. 6].

У Методичних рекомендаціях до програми «Дитина-2020» розміщено алгоритми до ігор-ситуацій, тематичних мініатюр, «мовних батлів», літературних ігор з урахуванням певного віку дітей (група ігор «У світі слів»: «Кольорові галявини», «Хто з ким дружить?», «Допоможи знайти речі», «Скажи навпаки», «Перекладачі», «Знайти пару», група ігор «Образне мовлення»: «Порівняй», «Підбери картинку до народного вислову» тощо) [8].

Зауважимо: у переліку науково-методичних праць якщо і трапляються дослідження стосовно нюансів білінгвізму в контексті формування словникового запасу в дітей дошкільного віку, то це наукові розвідки та практичний досвід представників переважно східних областей України. Ми ж розглядаємо означену проблему ширше й глибше, особливо важливо її розв'язати у великих містах – столиці, обласних центрах тощо.

Мету статті вбачаємо в акцентуванні проблеми слововідкриття для сучасних дітей дошкільного віку на тлі суспільного білінгвізму; в окресленні ефективних методів, прийомів, технологій, які здатні сформувати, збагатити, активізувати дитячий словник та прищепити стійку звичку й потребу дорослих (педагогів і батьків) самим працювати над власним мовленням.

Виклад основного матеріалу. Розв'язання проблеми слововідкриття для дітей дошкільного віку в умовах українського білінгвізму розглядаємо за етапами цілкового партнерства педагогів і батьків. Означені етапи апробовані й вивірені досвідом і багаторічними дослідженнями серед учасників освітнього процесу в ЗДО.

Етап 1. Крок 1: Усвідомлення педагогами й батьками вихованців, прийняття та привласнення концептуальної формули національної ідеї І³ (або ідеї ідентичності):

- ідентичність за критерієм національності (самовизначення приналежності до певного роду; шанобливе ставлення до цінностей, символів, оберегів, святинь; прийняття концепції «коду / гену нації»);

- ідентичність за критерієм «Я людина» (відповіді на запитання «Хто я?», «Де я наразі перебуваю?», «Із ким я?», «Куди йду?», «Куди хочу рухатися?», «Для чого?», «Навіщо я живу?», «Яким бачу майбутнє своєї країни?», «Що роблю зараз, щоби забезпечити майбутнє своїх дітей?»);

- ідентичність за критерієм «Я – особистість» (відповіді на запитання: «У чому моя неповторність / унікальність / принадність для інших?», «Який у мене характер?», «За що я здатний (-а) нести відповідальність?» «У чому мої потреби, інтереси, запити, мотиви вчинків?», «До чого конкретно я маю хист, покликання?», «У чому проявляється моя особиста свобода?»

Крок 2. Самопізнання й самоосвіта дорослих (педагогів і батьків), самосприйняття себе гідними громадянами своєї країни.

Крок 3. Саморефлексія: «Хто я і з ким я?», «Цінності мого роду», «Які цінності отримано мною від батьків, і які цінності передам власним дітям?», «Ознаки моєї ідентифікації: українство», «Шкали моїх знань про українське», «Мої плани відкриття українського» та ін.

Крок 4. Дії: 1) читання художніх творів українських авторів або перекладної літератури; 2) ознайомлення з книгами Б. Антоненка-Давидовича «Як ми говоримо?», О. Дубчак «Бачити українською. Слово в мовній картині світу»; І. Фаріон «Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціокультурному контексті» та ін.; 3) ознайомлення з українськими словниками – «Російсько-українським фразеологічним словником» В. Підмогильного та Є. Плужника (1928); «Практичним словником синонімів» С. Караванського, академічними російсько-українськими словниками; 4) слухання подкастів, присвячених українській літературі: «Запах слова», «Шалені авторки», «Велич особистості»; 5) участь у курсах Litosvita тощо.

Крок 5. Удосконалення власного мовлення, яке є для дітей – взірцем для прикладу для рольовою моделлю, а ще – «пасивним» словником для малечі, тобто сферою, яка поступово, методом навіювання й відповідного вправляння переростає, перепливає в дитячий «активний» словник.

Етап 2. *Крок 6.* Окреслення педагогами певних умов, за яких можливе ефективне дитяче слововідкриття.

Крок 7. Створення відповідного мовленнєво-літературного розвивального простору (де простір – це предметно-ігрове середовище + цінності, емоції, мовлення, ритуали та традиції, які існують у спілкуванні між дорослими та дітьми).

Крок 8. Визначення педагогами векторів, які ефективно забезпечуватимуть активізацію дитячого словотворення: ігрова, мовленнєва та літературна та художньо-продуктивна діяльності.

Крок 9. Активне використання педагогами методів і прийомів, інноваційних технологій, які гарантуватимуть зробити процес слововідкриття цікавим, неповторним, корисним і перспективним (таким, що закладе підґрунтя для формування необхідних навичок, умінь і звичок у дітей у подальшому житті): технологія рефлексійного підходу до взаємодії з художнім словом (І. Кондратець); технологія розповідання за серією сюжетних картин за змістом літературних текстів і технологія літературно-творчих ігор «Казкові стежинки» (Н. Гавриш) тощо.

Крок 10. Усвідомлення дорослими (педагогами і батьками вихованців), що педагогічний супровід дитячого слововідкриття – це гнучка система освітніх прийомів і психологічних впливів, яка має бути мобільною й особистісно зорієнтованою, із періодичним рефлексуванням і регулюванням відповідно до контингенту дітей та сучасних змін і настроїв у суспільстві.

Більш детально опишемо етап 3, сподіваючись, що перші два зрозумілі, хоч і вимагають певних трансформацій у світогляді та формуванні нових звичок у дорослих. Отже, феномен «дитяче слововідкриття» трактуємо як «процес аналізу, дослідження,

обстеження й оцінювання слів у мовленні дорослих та художніх текстах, що відкриває нові грані їхнього звучання і значення та шляхи активізації в дитячому словнику» [5, с. 5]. Чим відрізняється «дитяче слововідкриття» від звичного «дитячий словник»? – Сприйманням (*дитячий словник* – це сукупність слів, які, по-перше, допомагають спілкуватися з іншими, бути зрозумілим у своїх бажаннях і запитах; по-друге, демонструють рівень дитячого пізнання світу й допитливості).

Слововідкриття ж – це завжди інсайт, прозріння, осяяння, акт проникнення в сутність слова, його значення та забарвлення. Дитина, що пізнала мовленнєвий катарсис (емоційне вивищення, озаріння), у дорослому житті спроможна буде відчувати красу слова й фраз у мовленні інших та літературних текстах, бажання зробити своє мовлення образним і ошатним. Якщо найголовнішим завданням дитячого словника є його наповнення та активізація, то дитяче слововідкриття – це про смисли слова.

Визначаємо два вектори слововідкриття:

- 1) етимологічний (походження слова: «чому так називається?» – найпопулярніше дитяче запитання);
- 2) семантичний (значення слова, фразеологізму, образного звороту).

Практикам пропонуємо дієвий інструментарій для перебігу процесу слововідкриття з дітьми дошкільного віку.

Ефективні методи слововідкриття:

- візуальні (картки, ілюстрації, світлини, картини);
- вербальні (сторітелінг «Мені пояснювали це так...», «Я своїй доньці розповідала так...»), етимологічна чи семантична казка / оповідання; дитяча енциклопедія;
- невербальні (за допомогою жестів, рухів, міміка);
- рольові (пантомімічні та інтонаційні етюди; інсценізація твору). *Ефективні прийоми слововідкриття:*

- розкриття слова через усі канали засвоєння інформації (зір, слух, тактильні відчуття, нюх, смак);
- багаторазове пояснення / повторення в побутових ситуаціях; алюзії;
- гумор, несподівані порівняння;
- аналогія з чимось близьким дітям, опертя на дитячий досвід [5, с. 5].

Зрозуміло, що слововідкриття не відбувається стихійно й не народжується саме по собі. Для того, аби рослина виросла, потрібно посадити в ґрунт насіння й доглядати за процесом визрівання й зростання. Тож доцільно говорити про здійснення відповідного педагогічного супроводу означеного слововідкриття як процесу, що передбачає підтримку, повагу та увагу до запитів і потреб дитини; розуміння її творчого потенціалу й засобів його реалізації у відповідно створеному розвивальному просторі та із збереженням ціннісних орієнтирів, психологічного здоров'я особистості й готовності її до самопізнання й саморозвитку.

Трактування базових феноменів озвученої нами теми дозволяє окреслити педагогічні умови для успішного формування навичок, умінь і, найголовніше, потреби й інтересу дітей до слововідкриття:

- єдність у поглядах і позиціях педагогів і батьків вихованців;
- мовлення дорослих та їхня особиста залюбленість в українське слово;
- створення відповідного мовленнєво-літературного простору;
- забезпечення системи ефективних методів і прийомів, інноваційних технологій для активізації дитячого слововідкриття.
- рефлексійний аналіз результатів і визначення перспективних кроків для всіх учасників освітнього процесу.

Висновки. Отже, педагогічний супровід дитячого слововідкриття, незважаючи на поверхову впізнаваність (а саме: завдання щодо активізації словника дітей; педагогічні умови, що передбачають партнерську взаємодію з батьками, рівень самоосвіти педагогів,

створення певного середовища, використання освітніх технологій тощо), в атмосфері екзистенційного воєнного протистояння набуває особливої ролі та значущості. Білінгвізм українського суспільства, на жаль, не лише не втратив своєї популярності й стабільності в широких масах, натомість став симптоматичним маркером і химерною перешкодою у процесі відродження нації й посилення ідентифікації. Потрібні консолідація й фокусування уваги всіх причетних до виховання дітей дорослих, аби всіляко підтримувати інтерес до української мови, літератури та культури; сприяти збагаченню лексики дітей, культивувати й стимулювати слововідкриття; рефлексувати отримані результати. Вирішенню цієї проблеми можуть бути присвячені подальші наукові пошуки.

Список використаних джерел:

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Antonenko-Davydovych/Yak_my_hovorymo.pdf
2. Гавриш Н. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти. *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3–11.
3. Державний стандарт дошкільної освіти (нова редакція 2021) URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
4. Дитина: Освітня програма розвитку дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огневюк, авт.кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і наук. України, Київ. у-нт ім. Б. Грінченка. К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
5. Кондратець І. Технологія рефлексійного підходу до взаємодії з художнім текстом. *Дошкільне виховання*. 2024. № 9. С. 3–10.
6. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2005. 848 с.
7. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук.ред. Г. В. Беленька, О. А. Половіна, І.В. Кондратець; авт.кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна, К. І. Волинець та ін. К.: ТОВ «АКМЕ ГРУП». 2021. 568 с.
8. Паласевич І. Особливості розвитку словника дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 49. Том 2. С. 126–131.

References:

1. Antonenko-Davydovych, B. (1970). *Yak my hovorymo* [As we speak]. Retrieved from https://shron1.chtyvo.org.ua/Antonenko-Davydovych/Yak_my_hovorymo.pdf [in Ukrainian].
2. Havrysh, N. (2021). *Movlennia dytyny. Vprovadzhuiemo Bazovyi komponent doshkilnoi osvity* [Child's speech. We are implementing the Basic Component of Preschool Education]. *Doshkilne vykhovannia*, 3, 3–11 [in Ukrainian].
3. *Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity* [State Standard of Preschool Education]. Retrieved from https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
4. Ohneviuk, O. V., Bielenka, H. V., Bohinich, O. L., & Vertuhina, V. M. (2020). *Dytyna: Osvitnia prohrama rozvytku ditei vid dvokh do semy rokiv* [Child: Educational program for the development of children from 2 to 7]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kondratets, I. (2024). *Tekhnolohiia refleksiinoho pidkhodu do vzaiemodii z khudozhnim tekstem* [Technology of a reflective approach to interaction with a literary text]. *Doshkilne vykhovannia*, 9, 3–10 [in Ukrainian].
6. Kunch, Z. (2005). *Universalnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Universal Dictionary of the Ukrainian Language]. Ternopil [in Ukrainian].
7. Bielenka, H. V., Bohinich, O. L., Vertuhina, V. M., & Volynets, K. I. (2021). *Metodychni rekomendatsii do Osvitnoi prohramy dlia ditei vid 2 do 7 rokiv «Dytyna»* [Child: Methodological Recommendations to the Educational Program for Children from 2 to 7]. Kyiv [in Ukrainian].

8. Palasevych, I. (2022). Osoblyvosti rozvytku slovnyka ditei starshoho doshkilnoho viku [Features of vocabulary development in older preschool children]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Drohobych: Vydavnychiy dim «Helvetyka»*, 49 (2), 126–131 [in Ukrainian].

Kondratets I. V.,

orcid.org/0000-0001-7816-0766

PEDAGOGICAL SUPPORT FOR CHILDREN'S WORD DISCOVERY IN CONDITIONS OF TOTAL BILINGUALISM OF UKRAINIAN SOCIETY

The article is devoted to highlighting the theoretical and practical aspects of the pedagogical problem of word discovery in preschool children in the conditions of chronic and total bilingualism of Ukrainian society. The relevance of the issue of activating children's vocabulary is substantiated and the significant role of Ukrainian speech in the conditions of the revival of the nation and the strengthening of identification by each citizen against the background of the war of aggression and the destruction of national markers is clarified. The essence of the definitions of "Ukrainian bilingualism", "children's vocabulary", "children's word discovery" and "pedagogical support" is clarified. A theoretical analysis of scientific and methodological sources regarding the tasks and professional means of activating the dictionary in children of different age categories is presented. Means that will contribute to the enrichment of children's vocabulary, cultivation and stimulation of word discovery are outlined and the pedagogical conditions under which the specified methods and techniques are implemented in an effective manner are characterized. The features of pedagogical support for children's word discovery are considered, namely: interest, responsibility and a high level of national consciousness and speech culture of the teachers themselves; formation of ideas, professional skills and abilities; ensuring psychosocial well-being in preschool children, which is a priority for preschool educational institutions during the war. The prospects for pedagogical support for children's word discovery are indicated: active use by educators of innovative technologies in the field of game, speech, literary, artistic and creative activities; ensuring consistency and continuity.

Key words: pedagogical support, word discovery, preschool children, activation of the dictionary, bilingualism, national idea, methods and techniques, innovative technologies.

Дата надходження статті: 27.11.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Примакова В. В.

УДК 159.93:373.2.015.31-053.4]:794.11

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi58.628>

Пуйо О. І.*,

orcid.org/0000-0002-4910-0497

Шпак М. М.*,

orcid.org/0000-0001-7073-4673

Чайковська Г. Б.*,

orcid.org/0000-0003-4614-3843

ВПЛИВ СЕНСОРНО ЗБАГАЧЕНОГО ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

У статті проаналізовано сучасні підходи до організації сенсорно збагаченого предметно-ігрового середовища в контексті розвитку дошкільної освіти в Україні та у світі. Розкрито вплив сенсорно збагаченого предметно-ігрового середовища як чинника гармонійного розвитку

*© Пуйо О. І.

*© Шпак М. М.

*© Чайковська Г. Б.